

Верховний
Суд

Огляд постанов Верховного Суду у справах про захист гідності, честі та ділової репутації

Дмитро Гудима –
суддя Великої Палати Верховного Суду,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

Регіональний семінар «Взаємодія між суддями та журналістами», 25.05.2021, м. Одеса

Структура доповіді

1. Позов, розгляд якого не належить до юрисдикції суду.

2. Відмова у задоволенні позову.

2.1. *«Дефект» відповідача.*

2.2. *«Дефект» позивача.*

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою.

2.2.2. Поширена інформація не стосується позивача.

2.3. *Відсутність «дефекту» інформації.*

2.3.1. Інформація є достовірною.

2.3.2. Інформація є оціночним судженням.

3. Задоволення позову.

1. Позов, розгляд якого не належить до юрисдикції суду

Юридичний спір відсутній

Постанова КЦС у складі ВС, 25.11.20, справа №760/16924/18, № у реєстрі 93217601

- ✓ Відповідач – НАБУ – розмістило інформацію про позивача на своєму офіційному вебсайті.
- ✓ Інформація, яку позивач просив спростувати, була розміщена у розділі «Новини та публікації» під назвою «НАБУ розшукує підозрюваних у кримінальному провадженні за фактом завдання збитків ПАТ «ДПЗКУ»», у якій зазначено: «НАБУ розшукує підозрюваних у кримінальному провадженні за фактом завдання збитків ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація» (ДПЗКУ)», та розміщено фото позивача разом з інформацією щодо нього під назвою «інформація про підозрюваного», у якій наведено його біографічні дані «Федоричев Олексій Михайлович, 03 серпня 1955 року народження, уродженець міста Красногорськ Російської Федерації, проживає за адресою: Монако, Монте-Карло».

Юридичний спір відсутній

Постанова КЦС у складі ВС, 25.11.20, справа №760/16924/18, № у реєстрі 93217601

- ✓ Ефективний захист прав, свобод чи інтересів позивача у цивільному процесі можливий за умови, що вони порушені, а позивач використовує цивільне судочинство саме для такого захисту, а не з іншою метою;
- ✓ Не відповідає завданням цивільного судочинства звернення до суду з позовом, спрямованим на спростування набуття статусу «підозрюваний у кримінальному провадженні» чи спростування факту про повідомлення особі про підозру в кримінальному провадженні та ініціювання позовного провадження з такою метою. Тому такий позов не підлягає судовому розгляду;
- ✓ Відповідні відносини не є цивільними та не стосуються майнового чи немайнового цивільного права або інтересу позивача.

2. Відмова у задоволенні позову

2.1. «Дефект» відповідача

Відповідач не був належним

- ✓ Суди достовірно не встановили на підставі належних, допустимих та достатніх доказів відповідальність саме відповідача за спростування поширеної інформації як її автора чи власника вебсайту (постанови КЦС у складі ВС: 18.12.19, справа №742/286/17; 22.11.18, справа №766/3332/16-ц);
- ✓ **Неможливо встановити** ні автора поширення спірної інформації, ні власника вебсайту, на якому розміщена стаття (постанови КЦС у складі ВС: 30.01.20, справа №761/30025/16-ц; 25.11.20, справа №760/21303/17);
- ✓ Позовні вимоги заявлені лише до автора статті, а власник вебсайту до участі у справі **не був залучений** (постанови КЦС у складі ВС: 11.06.20, справа №761/7719/18; 13.02.19, справа №439/1469/15-ц);
- ✓ **Не залучені** до участі у справі автор і власник вебсайта спірного інформаційного матеріалу (постанова КЦС у складі ВС: 30.09.19, справа №742/1159/18).

2.2. «Дефект» позивача

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ **постанова КЦС у складі ВС, 21.03.18, справа №752/21313/15-ц** (за позовом особи, яка обіймала посаду Міністра охорони здоров'я про визнання недостовірною оприлюдненої на телеканалі у прямому ефірі телепрограми інформації про те, що **ПОЗИВАЧ «НЕ ТІЛЬКИ НЕ НАСТУПИВ НА ХВІСТ КОРУПЦІЇ, ВІН ЇЇ ОЧОЛИВ»**);
- ✓ **постанова КЦС у складі ВС, 03.04.19, справа №127/24530/16-ц** (за позовом ГОЛОВИ РАЙОННОЇ РАДИ про визнання недостовірною оприлюдненої в газеті, у мережі Інтернет інформації про те, що **ПОЗИВАЧ ВИКОРИСТОВУЄ НЕПРИСТОЙНІ ЖЕСТИ, ЙОМУ БУЛИ ЗАВДАНІ ТІЛЕСНІ УШКОДЖЕННЯ, ВІН ХВОРІВ НА ЕПІЛЕПСІЮ ТА ПСИХОПАТІЮ, ЖОРСТОКО ПОВОДИВСЯ ТА ЗНИЩУВАВ ТВАРИН, ОЧОЛЮВАНЕ НИМ ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО НЕ ПЛАТИТЬ ПОДАТКІВ; ВІН БУВ ОБРАНИЙ ГОЛОВОЮ КОЗЯТИНСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ ДЛЯ ТОГО, ЩОБ ОБЕРІГАТИ ТІНЬОВИЙ ОБОРОТ ЗЛОЧИННОГО ХАРАКТЕРУ**);

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ **постанова КЦС у складі ВС, 18.03.20, справа №725/6601/18** (за позовом керівника релігійної організації про визнання недостовірною опублікованої на вебсайті друкованого ЗМІ інформації, що стосувалася майнового стану позивача та способу його життя:
- ✓ *«Сьогодні «Час» відкриває завісу над «нажитим непосильним трудом» майном позивача; «Ці двоє «монахів» живуть не так кучеряво як їхній предводитель, але і вони мають що втрачати і тому впираються як молоді бички та бойні створенню Української Помісної Церкви»; у позивача у власності є: «Житло - двокімнатна квартира в Хотині, розкішні апартаменти в консисторії; автомобілі; земля - десятки гектарів «монашеських» земель поблизу чоловічих монастирів в хотинських Колінківцях та заставнівському Хрещатику);*

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ **постанова КЦС у складі ВС, 04.11.20, справа №373/1994/17** (за позовом судді про визнання недостовірною інформації, розміщеної ВГО «Журналісти проти корупції» на її вебсайті та сторінці у “Facebook”:
- ✓ *«Бачите шановні читачі, який молодий за віком згаданий суддя і наскільки просякнутий брехнею цей молодик? Має 36 років, а обдурює іменем України набагато старших за себе громадян. Ні стида, ні совісті? Ганьба таким суддям!»; «...брехня під час судочинства. Це якраз яскравий приклад суддівської вакханалії. Виробляють все, що хочуть. Збреше і навіть не оком не моргне - вже виробився імунітет до правдивої інформації?»; «Сприймається тільки брехня? Чи може він навчився згаданих «премудростей» від колишнього президента України ..., що призначив його суддею Гірницького районного суду м.Макіївки? А може від міської ради Макіївки чи КРУ в Донецькій області? Це для чого він приїхав у Новоград-Волинський? Щоб брехню розводити? Щоб захищати правопорушників?»;*

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ постанова КЦС у складі ВС, 04.11.20, справа №373/1994/17 (за позовом судді про визнання недостовірною інформації, розміщеної ВГО «Журналісти проти корупції» на її вебсайті та сторінці у “Facebook”:
- ✓ *«Мені показали велику дулю! Суд відмовив мені у доступі до правосуддя...»; «/суддя/ ... на стороні Слідчого відділу поліції, що вчинив порушення Закону і не вніс відомості про злочин до ЄРДР? Тому що вигороджує працівників прокуратури, які дали вказівку слідчому відділу поліції не включати відомості, викладені у повідомленні про злочин до ЄРДР?»; «... Ось таку брехню іменем України постановив суддя ... ! Хто ж навчив так нагло брехати?»; «Це він бреше у 36 років, а що буде витворяти у 50 або 60 років? Де ж ті документи, які свідчать про належне повідомлення мене? Хто ж йому їх показував, чи він може незрячий? Може не вміє адекватно оцінювати навколишні обставини? Він що хворий? Що ж долучено до справи? Фальшивка? Ось так, шановні читачі знущаються на нами судді!»;*

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ постанова КЦС у складі ВС, 04.11.20, справа №373/1994/17 (за позовом судді про визнання недостовірною інформації, розміщеної ВГО «Журналісти проти корупції» на її вебсайті та сторінці у “Facebook”:
- ✓ *«Візьми, дай «тишком» в пику за брехню, щоб пам`ятав на майбутнє - така майнула думка!»; «Поки будемо писати до Вищої Ради Правосуддя, поки Рада призначить скаргу до розгляду, поки ця справа буде очікувати своєї черги (пів року, рік, два), знайдуться сердобольні члени ВРП, які знівелюють його вчинок до простого, невинного проступку і «подарують» йому це (не безкоштовно звичайно)»; «Ну влетить він в копійку? І що з того? Він після цього вже з натхненням буде брехати, знаючи, що ВРП захистить його. Так що ефективніше - писати до ВРП чи «в пику»?»);*

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ **постанова КЦС у складі ВС, 23.05.18, справа №486/813/16-ц** (за позовом депутата міської ради про визнання недостовірною розміщеної в газеті інформації про те, що *«зрозумілою стала і схема ... [позивача]: отримання фінансової вигоди від сприяння у передачі в оренду майна комунальної власності, а в разі відмови сплачувати «благодійний внесок» за такі «послуги», до справи він підключає сайт «Барометр Южноукраїнська» (для створення «негативного» образу особи, що відмовилася від «оплати послуг») та АТОшників, яким терміново стає потрібним житло чи нежитлові приміщення (хоча потім відмовляються від своїх «бажань» з різних причин)...»* і т.ін.);

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ **постанова КЦС у складі ВС, 27.06.18, справа №766/12234/17** (за позовом голови облради про визнання недостовірною розміщеної в мережі Інтернет інформації, про те, що:
- ✓ *«... [позивач] роздає депутатам комунальне майно, землі, ресурси»; «став головою обласної ради шляхом політичної корупції»; «нікому не відомий держатель казино, пивних палаток та напівкримінальних бізнесів»; «вирішив зайнятися найуспішнішим бізнесом в Україні тих часів – державною службою. За допомогою свого друга та покровителя ... він знайомиться з іншим впливовим «регіоналом» ..., а той у свою чергу із сином ... – ...»; «Без допомоги ... [позивача] діяльність конвертаційних центрів була б неможливою»; «Крім покровительства над конвертами ... [позивач] з генералом ... зачищають конкурентів»; «За короткий час силовики зачистили ринок, а монополісти ... [позивач] та ... спокійно збирали мільйонні виручки, переводячи у готівку бізнесменам не обліковані прибутки»;*

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ постанова КЦС у складі ВС, 27.06.18, справа №766/12234/17 (за позовом голови облради про визнання недостовірною розміщеної в мережі Інтернет інформації, про те, що:
- ✓ *«Наприклад, точно відомо про переведення у готівку 60 мільйонів доларів при підтримці київських колег»; «Цей актив потрапив у власність ... [позивача] незаконно»; «10 травня 2017 року Господарський суд Херсонської області приймає рішення, із якого стає зрозумілим, що ... [позивач] з компаньйонами обманули продавця та не заплатили тому ні копійки»; «Майбутній голова обласної ради повинен був до вересня 2016 року сплатити борг у розмірі майже 2 мільйонів доларів»; «Підприємство ... [позивача] ухилилося від податків на суму 800 тисяч гривень»; «На момент махінації з терміналом ... [позивач] очолював державну інспекцію сільського господарства»; «На цій посаді він не один раз ставав фігурантом кримінальних справ»;*

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ постанова КЦС у складі ВС, 27.06.18, справа №766/12234/17 (за позовом голови облради про визнання недостовірною розміщеної в мережі Інтернет інформації, про те, що:
- ✓ *«Попрацювавши менше місяця на новій посаді в Одесі, ... [позивач] відразу став фігурантом кримінальної справи і був повинен ходити на допити. Керівництво сільгоспінспекції фіктивно працевлаштувало співробітницю, що призвело до розтрати бюджетних коштів»; «Шляхом фальсифікації документів ... [позивач] незаконно звільняв своїх підлеглих та вчиняв інші протиправні дії»; «Але сумне життя дрібного вимагателя набридло нашому герою»; «...[позивач] в результаті політичної корупції вдалося зібрати голоси та стати головою обласної ради. Когось купили грошима, когось посадою, а когось – у кращих традиціях 90-х – залякали».*

2.2.1. Позивач є публічною чи квазіпублічною особою

- ✓ постанова КЦС у складі ВС, 14.08.19, справа №757/2533/16-ц (за позовом народного депутата про визнання недостовірною розміщеної у мережі «Facebook» інформації про те, що *автором поправки в бюджет, про яку відповідач писав вчора, за інформацією багатьох джерел є позивач*).

2.2.2. Поширена інформація не стосується позивача

Постанова КЦС у складі ВС, 30.10.19, справа №307/2803/16-ц, № у реєстрі 86035219

- ✓ Позивач, яка є директором школи, скаржилася на те, що в соціальній мережі «Однокласники» та YouTube відповідач-депутат сільської ради розмістив відеоролик, в якому на фоні головного входу школи говорив таке:
- ✓ *«...вони взяли 4 мішки цементу (для ремонту-Д), а списують тисячі...»; наявні на території школи бджолині вулики належать завгоспу школи; дирекція не звітує про свою роботу, ремонтні роботи проводяться і трава коситься лише для звітування, а не для наведення належного порядку в школі; в їдальні школи відсутні стічна яма і каналізація, а пам'ятний обеліск воїнам-односельчанам, які загинули в Другій світовій війні, знаходиться в неналежних умовах».*

2.2.2. Поширена інформація не стосується позивача

Постанова КЦС у складі ВС, 30.10.19, справа №307/2803/16-ц, № у реєстрі 86035219

- ✓ Позивач скаржилася на те, що відеоролик у цілому має явно образливий, а часом наклепницький характер, що, на її думку, підтверджують такі слова відповідача, які не відповідають дійсності:
- ✓ *«хлам, де діти можуть пропасти без вісті», «майстерня, яка ніколи не працювала», «електрика, де діти лазять», «для кого відгороджено, адже це шкільний сад, комусь відбили».*

2.2.2. Поширена інформація не стосується позивача

Постанова КЦС у складі ВС, 30.10.19, справа №307/2803/16-ц, № у реєстрі 86035219

- ✓ У викладеному відеоролику відповідач вжив слова «дирекція», «вона» та «вони». Єдине прізвище, яке згадується відповідачем у поширеному відеоролику, є прізвище завгоспа школи, однак, по-перше, він не є позивачем, а по-друге, не встановлено, що поширена стосовно нього інформація є недостовірною.
- ✓ Позивач не довела, що поширена інформація у відеоролику стосується її особисто та порушує її особисті немайнові права, а тому суд першої інстанції помилково виснував про наявність підстав для задоволення позову.

2.3. Відсутність «дефекту» інформації

2.3.1. Інформація є достовірною

Постанова КГС у складі ВС, 09.04.19, справа №910/10564/17, № у реєстрі 81081482

✓ ТзОВ "Медікалгруп-Україна" просило визнати недостовірною інформацію, поширену ПрАТ "Телеканал "Інтер" в ефірі телеканалу «Інтер», а саме:

«В стране заканчиваются препараты для проведения гемодиализа. А торги по выбору поставщика заблокированы.»;

«Последние месяцы торги заблокированы.»;

«Это уже не первый скандал, связанный с компанией "Медикал-груп". Фирма не раз становилась победителем крупных тендеров еще во времена... А по данным СМИ два года назад против предприятия было открыто уголовное дело за продажу фальсифицированных медпрепаратов. Тогда оказалось что фирма делала сборки для гемодиализа из дешевых расходных материалов, купленных в Египте и Китае.»;

«Предприятие также заявляло о дистрибуции продукции крупнейшего японского производителя "Нипро", однако, вот документ, полученный медиками, где говорится о том, что это - ложь».

2.3.1. Інформація є достовірною

Постанова КГС у складі ВС, 09.04.19, справа №910/10564/17, № у реєстрі 81081482

- ✓ Позивач не скористався наданим йому правом спростувати інформацію, яку він вважає недостовірною, зокрема надати докази як того, що у період часу, коли була поширена вказана інформація, в Україні були наявні препарати для проведення гемодіалізу у необхідній кількості, так і того, що всі призначені в той час тендери проводились та не були зупинені, та того, що зупинення одного з тендерів не було наслідком дій позивача з подання скарги.
- ✓ Позивач зазначав про те, що проти нього було порушене кримінальне провадження. Та обставина, що це провадження було в подальшому закрито, не є підставою вважати, що оприлюднена інформація про факт його відкриття є недостовірною.
- ✓ Поширена інформація містить достовірні відомості.

2.3.2. Інформація є оціночним судженням

- ✓ **Постанова КЦС у складі ВС, 14.03.18, справа №326/1359/14-ц** («Но прибыла, а точнее ее привезли «заказчики» данного уголовного дела на своем собственном автомобиле работники ООО «Вольный»... Да-да, все того же ООО «Вольный», где учредителями являются ... и Вот теперь и думай, кто же являются истинными заказчиками уголовных дел»).
- ✓ **Постанова КЦС у складі ВС, 01.02.18, справа №757/33799/15-ц** («Я впрямую обвиняю ... и его партию «Свобода». Я считаю, что это преступление, а не политическая позиция... я не знаю, почему мы должны платить такую цену и зачем это. И зачем это ему...»).
- ✓ **Постанова КЦС у складі ВС, 17.12.18, справа №646/8844/16-ц** (про те, що позивач та члени його сім'ї мають стосунок до діяльності ТзОВ «Енергосервіс ПМК», є його засновниками, володіють контрольними функціями осіб, що входять в органи управління, приймають рішення з організації його господарської діяльності і ведення підприємницької діяльності).

2.3.2. Інформація є оціночним судженням

- ✓ *Постанова КГС у складі ВС, 05.12.19, справа №910/14928/18 (позивач є стороною або фігурантом у судових рішеннях у справі №755/16816/17);*
- ✓ *Постанова КЦС у складі ВС, 03.02.20, справа №756/10721/17 (всі компанії, які здійснюють митне оформлення товарів на Орській митниці, співпрацюють за злочинною співучастю з керівниками митниці, спільна діяльність яких спрямована на заниження вартості митних платежів з метою отримання хабарів);*
- ✓ *Постанова КЦС у складі ВС, 16.03.20, справа №306/29/18 («...завдяки неадекватному голові Полянської ОТГ ...»; «...втягує Вас не тільки у свої афери, а також у протиправні дії...»; «голова – неадекват...»; «... злодія ..., який дорвався до бюджетного корита й дерибанить наші Полянські землі, які він видурював у нас різними шляхами, продавав і тепер продає за чималі гроші...»);*

2.3.2. Інформація є оціночним судженням

- ✓ Постанова КЦС у складі ВС, 03.06.20, справа №343/1410/17 (позивач *«уже другий рік перебуває на військовій службі за контрактом в рядах Збройних сил України, куди зголосився за власним бажанням» та «Тим більше, що перебуває він не в зоні бойових дій»*).

3. Задоволення позову

Недостовірність твердження про факти

- ✓ **Постанова КЦС у складі ВС, 13.06.18, справа №357/15927/15-ц** (позивачка намагалася встановити непроцесуальні стосунки з суддею; здійснила щодо відповідача розбійні дії та вчинила наругу над Державним Прапором України, а також перешкоджала діяльності працівників Державної виконавчої служби; вчинила щодо відповідача розбійні дії та заволоділа його відеореєстратором і диктофоном та заблокувала двері його кімнати);
- ✓ **Постанова КЦС у складі ВС, 31.01.19, справа №607/11104/15-ц** («Виявилось, що та дозволяла собі систематично порушувати трудову дисципліну та не виконувати покладені на неї посадові обов'язки. Але чаша терпіння в керівника ЖЕКу переповнилася після того, як пані бухгалтер виписала фальшиву довідку про заробітну плату для отримання кредиту в одному з місцевих банків. При цьому підробила підпис головного бухгалтера та невідомо, яким чином у директора підприємства взяла печатку, щоб завірити довідку»).

Недостовірність твердження про факти

- ✓ **Постанова ВП ВС, 12.11.19, справа №904/4494/18** («Поліцейські провели обшуки у комунальному центрі для тварин і знайшли там заборонені наркотичні речовини. За словами правоохоронців, ці препарати використовувались для лікування вуличних псів. Проте дозволів на них у працівників притулку чомусь не було»; «І ось у травні у, так би мовити, цивілізованому притулку, поліцейські проводять обшуки, знаходять наркотичні речовини, на які немає в центрі дозволів»; «Заборонені наркотичні речовини поліцейські у центрі знайшли 3 травня. Через два тижні у притулку оголошують карантин, боцімто там знайшли сказ»);
- ✓ **Постанова КГС у складі ВС, 18.03.21, справа №927/791/18** («... позивач є фактичним монополістом в асфальтній роботі...»; «...є підконтрольним меру дорожнім монополістом...»; «...здійснює багатомільйонний дерибан міського бюджету...»; «...є діловим партнером мера Чернігова...»; «...за фактами розкрадання бюджетних коштів службовими особами товариства відкрито кілька кримінальних проваджень...» та інші).

Дякую за увагу!

- Верховний Суд,
вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 01043,
- <http://supreme.court.gov.ua>,
- dmytro.hudyma@gmail.com
- www.facebook.com/dmytro.hudyma